

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן

טובת הילד, זכויות ההורים

סמסטר ב', תשע"ה (2015)
פרופ' צבי טריגר, zvitr@colman.ac.il

על הקורס

הקורס יעסוק במופעים השונים של מושג טובת הילד (טובת הילד שנמסר לאימוץ, טובת הילד להורים מתגרשים או גרושים, טובת הילד שעוד לא נולד, טובת הילד שלטענת הוריו או נציגיו נולד בעוולה ולכן הם תובעים את רופאיו). במסגרת הדיון במופעים שונים אלה של "טובת הילד" נדון בהצגת המונח הזה במשפט הישראלי כמתנגש לעיתים בזכויות ההורים (או לפחות כמושא לאיזון). הקורס יבחן באופן ביקורתי את השאלה האם המשפט באמת מעוניין בטובת הילד, כפי שהוא מכריז, או שמא התכנים של טובת הילד (ושל מושג זכויות ההורים) משועבדים לאידאולוגיה שהמשפט והמדינה מעוניינים לקדם, לעיתים על חשבון הילד, הוריו ומשפחתו. הקורס מתאים למי שמתעניינים בדיני משפחה ונזיקין, מגדר, מיניות, משפט ותרבות, משפט ופוליטיקה ודת ומדינה.

רשימת הקריאה

להלן רשימת הקריאה המחייבת לקורס. פריטים נוספים יוספו במידת הצורך במהלך הסמסטר. פריטים המסומנים בכוכבית (*) הם קריאת רשות. כל חומרי החובה יועלו ל-moodle, למעט פסקי הדין והחוקים.

שיעור ראשון: מבוא לקורס

אין חומרי קריאה מחייבים.

שיעור שני: זכויות הילד – התפתחות הסטורית

1. דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות היסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה:
 - א. חלק כללי (דצמבר 2003) עמ' 21–25 (מבוא);
 - ב. על האמנה: עמ' 39–41;
 - ג. עקרונות האמנה: עמ' 101–102;
 - ד. עיקרון טובת הילד: עמ' 127–147;
 - ה. עיקרון ההשתתפות: עמ' 207–227;
 - ו. עיקרון ההתפתחות וההישרדות: עמ' 167–172.

שיעור שלישי: הזכות להורות והמגבלות עליה

1. הזכות להיות הורה והזכות שלא להיות הורה
א. ד"ר 2401/95 נחמני נ' נחמני, פ"ד (4) 661:
 1. פס' 1–17 לפסק דינה של השופטת שטרסברג-כהן;
 2. פס' 4–13 לפסק דינה של השופטת דורנר;
 3. פס' 4–6 לפסק דינו של השופט טירקל;

4. פס' 6 לפסק דינו של השופט גולדברג (1996).

ב. צבי טריגר, "רשיון הורות", בתוך: **זכויות הילד והמשפט הישראלי**, 389, 395-404 (תמר מורג עורכת, 2010).

2. טכניקות מלאכותיות של הולדה

א. חקיקה

1. הכרזת הפיקוח על מצרכים ושירותים (בנק הזרע והזרעה מלאכותית), התשל"ט-1979.

2. תקנות בריאות העם (בנק הזרע), התשל"ט-1979.

3. הכללים בדבר ניהול בנק זרע וההנחיות לביצוע הזרעה מלאכותית שהוצאו על ידי מנכ"ל משרד הבריאות (נוסח מעודכן ניתן למצוא באתר משרד הבריאות: http://www.health.gov.il/hozer/mk20_2007.pdf)

4. תקנות בריאות העם (הפריה חוץ גופית), התשמ"ז-1987

5. חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד הילוד), התשנ"ה-1996.

6. הצעת חוק הסכמים לנשיאת עוברים (אישור הסכם ומעמד היילוד) (תיקון מס' 2), התשע"ד-2014.

7. חוק תרומת ביציות, התש"ע-2010.

ב. פסיקה

8. בג"ץ 2458/01 **משפחה חדשה נ' הוועדה לאישור הסכמים לנשיאת עוברים**, פ"ד נז(1) 419, פסק דינו של השופט חשין (2002).

9. בג"ץ 566/11 **ממט-מגד נ' משרד הפנים** (פורסם בנבו, 28.1.2014).

10. תמ"ש (ת"א) 21182-04-13 **א.ל. נ' היועמ"ש** (פורסם בנבו, 11.3.2014).

שיעור רביעי: זכות הילד להורים

1. חקיקה

א. חוק מידע גנטי, התשס"א-2000.

2. פסיקה

א. ע"א 548/78 **שרון נ' לוי**, פ"ד לה(1) 736 (1980).

ב. תמ"ש (ת"א) 37745-03-14 **נילי נ' אורית** (פורסם בנבו, 27.4.2014) (הכרה בשלושה הורים לעניין הסדרי ראייה).

ג. תמ"ש (ת"א) 21182-04-13 **א.ל. נ' היועמ"ש** (פורסם בנבו, 11.3.2014).

3. ספרות

א. רות זפרן "בירור אבהות על פי חוק מידע גנטי (תיקון מס' 3), התשס"ח-2008 – בא לתקן ונמצא מקלקל", **חוקים** ג 191 (2011).

שיעור חמישי ושיעור שישי: זכויות ההורים

1. אפוטרופסות ומשמורת

א. חקיקה

1. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962.

ב. פסיקה

1. בג"ץ 5227/97 **דויד נ' ביה"ד הרבני הגדול**, פ"ד נה(1) 453 (1998).

2. רע"א 4575/00 **פלונית נ' אלמוני**, פ"ד נה(2) 321 (2001) (הגירה).

טובת הילד, זכויות ההורים, פרופ' צבי טריגר, תשע"ה

2. חזקת הגיל הרך והמחלוקת סביבה

א. חקיקה

1. ס' 25 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962.
2. הצעת חוק הורים וילדיהם, התשע"ב-2012:
http://www.tazkirim.gov.il/Tazkirim_Attachments/41383_x_AttachFile.doc

ב. פסיקה

1. בע"מ 1858/14 פלוני נ' פלונית (פורסם בנבו, 3.4.2014).

ג. ספרות

1. דו"ח הוועדה הציבורית לבחינת ההיבטים המשפטיים של האחריות ההורית בגירושין – ועדת שניט – באתר משרד המשפטים:
<http://www.justice.gov.il/MOJHeb/YeutzVehakika/NosimMishpati-m/VaadatSnit.htm>
2. דפנה הקר ורות הלפרין-קדרי "כללי ההכרעה בסכסוכי משמורת – על סכנותיה של אשליית הדמיון ההורי במציאות ממוגדרת" **משפט וממשל** טו 91 (2013).

שיעור שביעי: שיתוף ילדים בהחלטות בענייניהם

1. חקיקה

- א. האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד, כתבי אמנה 1038, סעיף 12.
- ב. תקנות סדר הדין האזרחי פרק כ2: השתתפות ילדים

2. ספרות

- א. דו"ח הוועדה לבחינת עקרונות היסוד בתחום הילד והמשפט ויישומם בחקיקה בראשות השופטת ס. רוטלוי, דו"ח ועדת המשנה בנושא הילד ומשפחתו, עמודים 81–126.
- ב. יצחק כהן "מעמדו העצמאי של הקטין בדיני משפחה – תהליכים, מגמות ודרכים לאיזון מחודש" **משפטים** מא 255 (התשע"א).

שיעור שמיני: מזונות ילדים ומערכת היחסים במשפחה

1. חקיקה

- א. חוק לתיקון דיני משפחה (מזונות), התשי"ט-1959.
- ב. ס' 23 לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב-1962.

2. פסיקה

- א. ע"א 591/81 פורטוגז נ' פורטוגז, פ"ד לו (3) 449 (1982).
- ב. ע"א 1880/94 קטן נ' קטן, פ"ד מט (1) 215 (1995).
- ג. ד"נ 4/82 קוט נ' קוט, פ"ד לח (3) 197, 211–203, 224–226 ו-231 (1984).
- ד. ע"א 2034/98 אמין נ' אמין, פ"ד נג (5) 69 (1999).
- ה. עמ"ש 21376-09-12 מ.ש. נ' ג.ש. (פורסם בנבו, 20.11.2013).

3. ספרות

א. דוח הוועדה לבחינת נושא מזונות הילדים בישראל (דוח שיפמן), התשע"ג : 2012

<http://index.justice.gov.il/Pubilcations/Articles/Documents/DochShifman.pdf>

שיעור תשיעי: חטיפת ילדים

1. חקיקה

א. חוק אמנת האג (החזרת ילדים חטופים) תשנ"א-1991.

2. פסיקה

- א. ע"א 473/93 ליבוביץ נ' ליבוביץ, פ"ד מז(3) 63 (1993).
- ב. ע"א 4391/96 רו נ' רו, פ"ד נ(5) 338 (1997).
- ג. רע"א 3052/99 שבח נ' שבח, תקדין-עליון, 99(2) 1129 (1999).
- ד. ע"א 7206/93 גבאי נ' גבאי, פ"ד נא(2) 241 (1997).
- ה. ע"א 5532/93 גונזבורג נ' גרינוולד, פ"ד מט(3) 282 (1995).
- ו. ע"פ 4205/13 פלונית נ' מ"י (פורסם בנבו, 15.7.2014).

שיעור עשירי: דיני הנזיקין, אחריות הורית בנזיקין ו"הולדה בעוולה"

1. פסיקה

- א. ע"א 518/82 זייצוב נ' כץ, פ"ד מ(2) 85 (1986) (הולדה בעוולה).
- ב. ע"א 2034/98 אמין נ' אמין, פ"ד נג(5) 69 (1999) (אחריות הורית בנזיקין).

2. ספרות

- א. נילי קרקו-אייל, "אתוס ההולדה בתביעות מיילדות וגניקולוגיה" **ספר אליהו מצא** (עתיד להתפרסם במהלך 2015, המאמר והפנייה לעמודים המדויקים מתוכו יועלו למודל בהמשך).

שיעור אחד-עשר: אימוץ ילדים

1. חקיקה

- א. חוק אימוץ ילדים, התשמ"א-1981.
- ב. הנחיית היועץ המשפטי לממשלה בדבר אימוץ על-ידי בן זוג מאותו מין :
<https://web.archive.org/web/20120616111132/http://justice.gov.il/MOJHeb/News/2008/imuz.htm>

2. פסיקה

- א. דנ"א 7015/94 היועמ"ש נ' פלונית, פ"ד נ(1) 48 (1995) (לעניין שינוי במסוגלות הורית).
- ב. בע"מ 377/05 פלונית ופלוני ההורים המיועדים לאימוץ הקטין נ' ההורים הביולוגיים, ("תינוק המריבה 2") תק-על 2005 (2) 617, פסק דינו של השופט ברק, פס' 16–24 לפסק דינו של השופט חשין, פס' 1–10 ו-25–29 לפסק דינה של השופטת פרוקצ'יה (2005) (פסק הדין השני בפרשת תינוק המריבה).
- ג. ע"א 10280/01 ד"ר טל ירוס-חקק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט(5) 64 (2005).
- ד. בע"מ 5082/05 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני ואח', תק-על 2005 (4) 387 (2005) (אב לא ידוע).
- ה. בע"מ 3646/06 פלונית נ' היועמ"ש (פורסם בנבו, 21.6.2006) (אימוץ פתוח).
- ו. דנ"א 6211/13 היועץ המשפטי לממשלה (פורסם בנבו, 23.12.2013) (אימוץ ילד אתיופי על ידי משפחתו הקרובה).

3. ספרות

- א. מילי מאסס, **בשם טובת הילד: אובדן וסבל בהליכי האימוץ** 18-11 (2010).

שיעור שנים-עשר: הורות יחידנית והורות חד-מינית

4. חקיקה

- א. חוק משפחות חד-הוריות, תשנ"ב-1992.

5. פסיקה

- א. ע"א 10280/01 ד"ר טל ירוס-חקק נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נט(5) 64 (2005).

- ב. בג"ץ 566/11 ממת-מגד נ' משרד הפנים (פורסם בנבו, 28.1.2014).

6. ספרות

- א. צבי טריגר ומילי מאסס, "לקראת הצבת הילד במשפחתו במוקד סוגיית האימוץ – מפנה חיוני להרחבת האימוץ להורים להט"בים" ספר זכויות הקהילה הגאה בישראל (עתיד להתפרסם ב-2015). המאמר וההפניה לעמודים מתוכו יועלו למודל בהמשך).

שיעור שלושה-עשר: סיכום – טובת הילד, זכויות ההורים

7. ספרות

- א. מילי מאסס, "כשיחסי המשפחה נתקלים בסופיות המשפט" **משפט ועסקים** י"ח (2015) (ניתן להורדה כאן :

<http://portal.idc.ac.il/he/lawreview/volumes/18/documents/mass.pdf>).

- ב. איילת בלכר-פריגת ודפנה הקר, "הורים או זרים: מעמדים המשפטי המצוי והרצוי של בני-זוג של הורים" משפטים מ' 5 (2011) (ניתן להורדה כאן :

<http://www.nevo.co.il/books/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%99%20%D7%A2%D7%AA/%D7%9B%D7%AA%D7%91%D7%99%20%D7%A2%D7%AA/%D7%9E%D7%A9%D7%A4%D7%98%D7%99%D7%9D/%D7%9B%D7%A8%D7%9A%20%D7%9E/mishpatim-40-1-005.pdf>.